

Patrycja Ryszka

e-mail: 188484@student.ue.wroc.pl

ORCID: 0009-0000-3048-8316

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Koniunktura gospodarcza a upadłość przedsiębiorstw w Polsce w niestabilnych warunkach makroekonomicznych

DOI: 10.15611/2024.49.9.11

JEL Classification: G01

© 2024 Patrycja Ryszka

Praca opublikowana na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-SA 4.0). Skrócona treść licencji na <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.pl>

Cytuj jako: Ryszka, P. (2024). Koniunktura gospodarcza a upadłość przedsiębiorstw w Polsce w niestabilnych warunkach makroekonomicznych. W: M. Gasz, A. Koza, A. Polita, *Ekonomia i finanse* (s. 107-114). Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.

Streszczenie: Wybuch pandemii COVID-19 okazał się trudnym okresem dla polskiej gospodarki. Nowa pandemiczna rzeczywistość przyniosła nie tylko wzrost ogólnej liczby otwieranych postępowań upadłościowych i restrukturyzacyjnych, ale też istotne zmiany w korzystaniu z tych procedur przez polskich przedsiębiorców i konsumentów. Wielu przedsiębiorców zmuszonych było do zamknięcia swoich działalności, ponieważ wszelkie obostrzenia wprowadzone w czasie pandemii przyczyniły się do utraty ich płynności finansowej i niewypłacalności, a w efekcie do upadłości. Celem artykułu jest ustalenie wpływu koniunktury gospodarczej na liczbę upadłości polskich przedsiębiorstw. Zakres czasowy niniejszego opracowania obejmuje lata 2019-2022. Autorka wykorzystała następujące metody badawcze: analizę porównawczą i statystyczną, metodę obserwacji, współczynnik korelacji Pearsona, a także metodę tabelaryczną i graficznej prezentacji danych. Na podstawie przeprowadzonych badań oraz studiów literaturowych potwierdzono postawioną w niniejszym artykule hipotezę badawczą.

Słowa kluczowe: koniunktura gospodarcza, upadłość przedsiębiorstw, współczynnik korelacji Pearsona, niewypłacalność, utrata płynności finansowej

1. Wstęp

Współczesna gospodarka stanowi dynamiczną i nieustannie zmieniającą się rzeczywistość, w której koniunktura gospodarcza pełni kluczową rolę w kształtowaniu losów przedsiębiorstw.

Polska, będąc integralną częścią globalnego rynku, doświadcza nie tylko okresów prosperity, lecz także niepewności wynikającej z niestabilnych warunków makroekonomicznych. Niniejszy artykuł skupia się na analizie związku między koniunkturą gospodarczą a zjawiskiem upadłości przedsiębiorstw w Polsce przy uwzględnieniu trudności i wyzwania, jakie stwarzają okresy ekonomicznej niestabilności.

Warto podkreślić, że zrozumienie mechanizmów wpływających na upadłość przedsiębiorstw w niestabilnych warunkach makroekonomicznych może stanowić fundament dla skutecznych strategii zarządzania ryzykiem oraz wspierania stabilności gospodarki. Ma również na celu dostarczenie praktycznych wniosków dla przedsiębiorców, decydentów gospodarczych oraz instytucji publicznych, aby pomóc w kształtowaniu skutecznych instrumentów polityki gospodarczej wobec zmieniających się warunków makroekonomicznych.

W świetle powyższego w artykule skoncentrowano się na analizie danych, przeglądzie literatury oraz interpretacji wyników badań, aby rzetelnie ukazać zależności pomiędzy kondycją gospodarki a upadłością przedsiębiorstw.

2. Opis i charakterystyka problemu badawczego

Przechodząc do opisu problemu badawczego, jakim jest upadłość polskich przedsiębiorstw, należy zacząć od samego pojęcia upadłości. Upadłość z reguły ma miejsce, gdy przedsiębiorstwo staje się niewypłacalne lub gdy jego zobowiązania przekraczają wartość majątku (Encyklopedia PWN, b.d.). Upadłość to negatywne zjawisko występujące w praktyce życia gospodarczego, któremu towarzyszy często utrata kapitałów w wyniku niekorzystnie ocenionych przez rynek wdrożonych koncepcji biznesowych.

Początki prawa upadłościowego w Polsce sięgają czasu zaborów. Aż do 1935 roku obowiązywały ustawodawstwa dzielnicowe (Tokarski, 2015). Ostatecznie ustawodawca wychodząc z założenia, że ustawa z 1934 roku jest niedostosowana do dzisiejszych realiów rynkowych, uchwalił w 2003 roku nową ustawę, która reguluje kwestię postępowania upadłościowego (Chłodnicka, 2007; Ustawa z dnia 23 lutego 2003 r. ...). Ustawa ta z późniejszymi nowelizacjami obowiązuje do dnia dzisiejszego.

Trwający obecnie ogólnoswiatowy kryzys finansowy, jak i złożoność procesów zachodzących we współczesnej gospodarce wskazują na konieczność ciągłego monitorowania sytuacji finansowej przedsiębiorstw, a także na potrzebę systematycznego określania potencjalnych symptomów determinujących ryzyko upadłości. Tym samym upadłość przedsiębiorstw jest wciąż aktualnym zagadnieniem chociażby w kontekście ewentualnych negatywnych skutków wywołanych bankrutem przedsiębiorstwa dla szerokiego kręgu jego interesariuszy. Również warto wspomnieć, iż w latach 2017-2019 liczba ogłoszonych upadłości – jak podaje firma technologiczna MGBI zajmująca się przetwarzaniem i analizą informacji dotyczących działalności polskich przedsiębiorstw – oscylowała wokół 600 rocznie, a w kolejnych latach zaczęła się zmniejszać. W roku 2021 zbankrutowało w Polsce już tylko 396 firm, to aż o 204 upadłości mniej niż w poprzednich latach (Miernik, 2023). Spowodowane to było, jak już wyżej wspomniano, wybuchem pandemii COVID-19 wraz z jej makroekonomicznymi konsekwencjami, m.in. z utratą płynności finansowej, ograniczeniem popytu na produkty czy usługi przedsiębiorstwa oraz trudnościami w dostępie do zasobów.

Jak wynika z raportu, najczęściej niewypłacalność ogłaszają firmy z sektorów handlowego, przemysłowego i budowlanego. W bardziej szczegółowym ujęciu w 2021 r. obserwowano przede wszystkim wzrost liczby bankructw w branży hotelarskiej i spadek w branży transportu drogowego towarów (Miernik, 2023).

Pogorszenie koniunktury gospodarczej również mogło się przyczynić do upadłości wielu przedsiębiorstw.

Na potrzeby tego numeru „Debiutów Studenckich” oraz w celu ustalenia zależności pomiędzy wpływem koniunktury gospodarczej a liczbą upadłości polskich przedsiębiorstw autorka postawiła następującą hipotezę badawczą: W warunkach dekoniunktury gospodarczej ryzyko upadłości przedsiębiorstw jest znacząco większe niż w warunkach dobrej koniunktury gospodarczej.

3. Prezentacja wyników badań

W celu ustalenia zależności pomiędzy stanem i przebiegiem koniunktury gospodarczej a liczbą upadłości polskich przedsiębiorstw przeprowadzono poniższą analizę współzależności tych cech z wykorzystaniem współczynnika korelacji Pearsona (Buda i Jarynowski, 2010).

Współczynnik korelacji liniowej Pearsona przyjęto do obliczeń według poniższej formuły:

$$r_{xy} = \frac{C(X, Y)}{S_x S_y}, \quad (1)$$

gdzie: r_{xy} – współczynnik korelacji Pearsona pomiędzy zmiennymi X i Y , $C(X, Y)$ – kowariancja pomiędzy zmiennymi X i Y , S_x , S_y – odchylenia standardowe zmiennych X i Y .

Dla niniejszego badania przyjmuje się następujące założenia:

1) Jeżeli:

- $r_{xy} = 0$, oznacza brak korelacji liniowej;
- $r_{xy} = 1$ lub $r_{xy} = -1$, między zmiennymi X i Y zachodzi liniowa zależność funkcyjna.

2) Jeżeli:

- $r_{xy} > 0$, oznacza korelację dodatnią, wówczas wzrostowi (spadkowi) wartości jednej cechy towarzyszy wzrost (spadek) wartości drugiej cechy;
- $r_{xy} < 0$, oznacza korelację ujemną, wówczas wzrostowi (spadkowi) wartości jednej cechy towarzyszy spadek (wzrost) wartości drugiej cechy.

3) Jeżeli r_{xy} przyjmuje wartości z przedziału:

- $< 0; 0,3 >$ występuje współzależność nieznacząca;
- $< 0,3; 0,5 >$ występuje współzależność średnia;
- $< 0,5; 0,7 >$ występuje współzależność silna;
- $< 0,7; 1,0 >$ występuje współzależność bardzo silna.

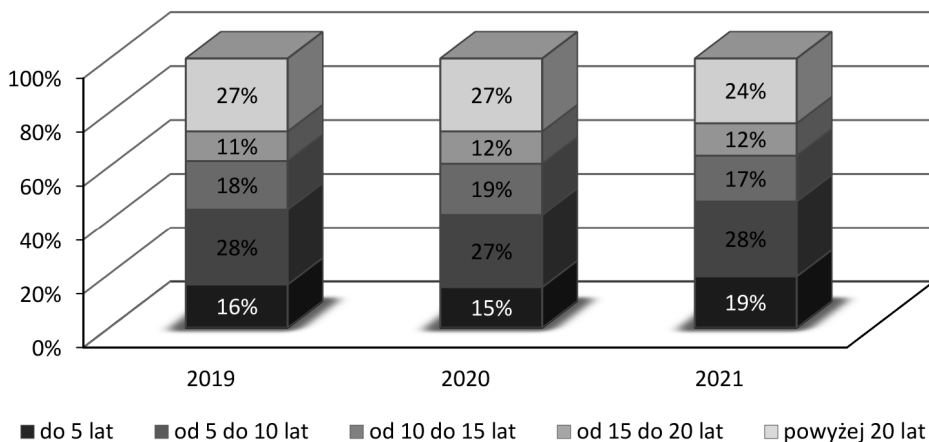
Poniższa tabela 1 prezentuje dane do obliczenia współczynnika korelacji liniowej Pearsona.

Tabela 1. Dane dotyczące PKB i upadłości przedsiębiorstw w Polsce w latach 2019-2022

Rok	PKB ogółem [w mln zł]	Dynamika PKB	Liczba upadłości przedsiębiorstw
2019	2 288 492	104,4	586
2020	2 337 672	98,0	587
2021	2 631 302	106,8	404
2022	3 067 495	104,9	362

Źródło: opracowanie własne na podstawie (Stat.gov.pl, b.d.).

Dane zawarte w tabeli posłużyły do obliczenia współczynnika korelacji liniowej Pearsona, którego wartość wyniosła $-0,93$ (w przypadku PKB ogółem) oraz $-0,67$ (w przypadku uwzględnienia dynamiki PKB), co oznacza, że zachodzi liniowa zależność funkcyjna. Jest to zależność korelacyjna ujemna, czyli wraz ze wzrostem (spadkiem) PKB ogółem spada (wzrasta) liczba upadłości przedsiębiorstw, co wynika z danych zawartych w tabeli. Występuje bardzo silna (w przypadku PKB ogółem) oraz silna (w przypadku uwzględnienia dynamiki PKB) współzależność pomiędzy tymi dwiema cechami, co dowodzi, że koniunktura gospodarcza ma bardzo duży wpływ na upadłość przedsiębiorstw. Z przedstawionych danych wynika, że w okresie wybuchu pandemii COVID-19 koniunktura gospodarcza była pogorszona, a to przełożyło się na dużą liczbę upadłości przedsiębiorstw. W kolejnych latach widać wyraźną poprawę koniunktury oraz spadek liczby upadłości przedsiębiorstw. W roku 2022 upadło już tylko 362 firm, to aż o 224 upadłości mniej niż w 2019.

Wykres 1. Okres funkcjonowania przedsiębiorstw ogłaszających upadłość w Polsce w latach 2019-2021

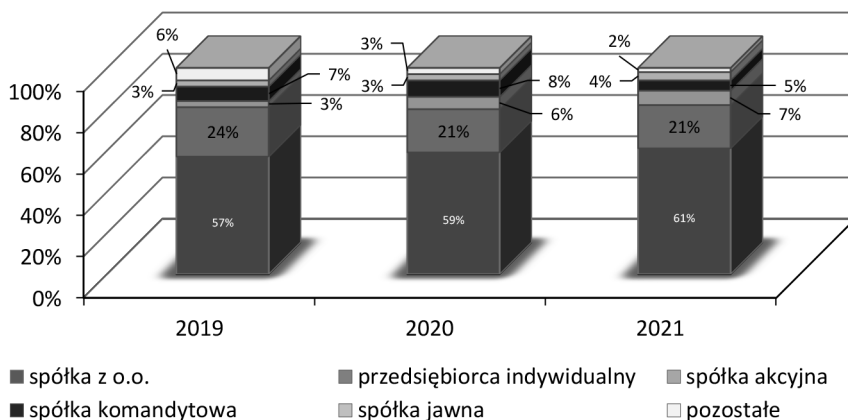
Źródło: (Miernik, 2023).

W analizowanym okresie upadły przedsiębiorstwa, które niedawno wkroczyły na polski rynek, ale i także przedsiębiorstwa z wieloletnią tradycją, które funkcjonowały od ponad 20 lat. Wykres 1 przedstawia procentowy udział przedsiębiorstw ogłaszających upadłość w zależności od czasu ich funkcjonowania na rynku w Polsce w latach 2019-2021.

Jak wynika z danych MGBI, najczęściej upadło przedsiębiorstw funkcjonujących na rynku od 5 do 10 lat, a także wiele doświadczonych firm, które od ponad 20 lat były aktywne na polskim rynku.

Niezmiennie od lat największą grupę przedsiębiorstw ogłaszających niewypłacalność stanowią podmioty działające w czterech sektorach: handlu, przemyśle, budownictwie oraz transporcie. To jednocześnie cztery największe grupy branżowe polskiej gospodarki pod względem wartości generowanej produkcji (Miernik, 2023). Jednak największy kryzys podczas pandemii COVID-19 odczuły przedsiębiorstwa świadczące usługi gastronomiczne i związane z zakwaterowaniem, a także znacznie ucierpiała turystyka.

Przedsiębiorstwa w Polsce mają różną formę organizacyjno-prawną, jednak dominującą jest jednoosobowa działalność gospodarcza. Drugą najbardziej rozpowszechnioną formą prowadzenia działalności jest spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, a następnie spółka cywilna, komandytowa, jawna i akcyjna. Wykres 2 przedstawia procentowy udział przedsiębiorstw ogłaszających upadłość, posiadających różne formy organizacyjno-prawne w Polsce w latach 2019-2021.

Wykres 2. Formy prawne przedsiębiorstw ogłaszających upadłość w Polsce w latach 2019-2021

Źródło: (Miernik, 2023).

Najwięcej firm ogłaszających upadłość w latach 2019-2021 prowadziło swój biznes w formie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. W roku 2019 było to aż 57% takich przedsiębiorstw, a w następnych latach kolejno: 59% i 61%. Wyraźnie widać trend wzrostowy tej formy prawnej w porównaniu rok do roku. Kolejną gru-

pą przedsiębiorstw ogłaszających upadłość jest grupa posiadająca formę prawną jako przedsiębiorca indywidualny czy też inaczej zwaną jednoosobową działalnością gospodarczą.

4. Wnioski z badań i nawiązanie do hipotezy badawczej

Na podstawie przeprowadzonych badań i studiów literaturowych postawiona w niniejszym artykule hipoteza badawcza, która brzmi: W warunkach dekoniunktury gospodarczej ryzyko upadłości przedsiębiorstw jest znacząco większe niż w warunkach dobrej koniunktury gospodarczej, została potwierdzona.

Współczynnik współzależności dwóch cech w przypadku uwzględnienia PKB ogółem lub w przypadku uwzględnienia dynamiki PKB oraz liczby upadłości przedsiębiorstw wykazał, iż są to zależne od siebie cechy. W warunkach dekoniunktury gospodarczej ryzyko upadłości firm jest znacznie większe niż w warunkach dobrej koniunktury. Takim momentem dekoniunktury gospodarczej okazał się okres pandemii COVID-19, kiedy to upadało najwięcej przedsiębiorstw. Z czasem następowała poprawa koniunktury gospodarczej, co przyczyniło się do trendu spadkowego liczby upadłości przedsiębiorstw.

Z przeprowadzonego badania oraz analizy wynika, iż firmy, które funkcjonowały na rynku od 5 do 10 lat lub od ponad 20 lat, najczęściej ogłaszały upadłość. Z kolei pod względem prawnym najwięcej upadłości miały spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i indywidualni przedsiębiorcy.

Koniunktura gospodarcza w Polsce w niestabilnych warunkach makroekonomicznych, szczególnie podczas pandemii, bezpośrednio wpłynęła na liczbę upadłości. Wielkość tego wpływu uzależniona była zarówno od sektora gospodarki, jak i zdolności firm do szybkiego dostosowywania się do zmieniających się okoliczności.

W kontekście trudności ekonomicznych ważne jest rozwijanie strategii zarządzania ryzykiem oraz poszukiwanie innowacyjnych rozwiązań, które mogą pomóc przedsiębiorstwom utrzymać się na rynku w niestabilnych czasach.

Aby zatem zapobiec upadłości przedsiębiorstwa, należy przede wszystkim na bieżąco monitorować jego sytuację finansową, co pozwoli na szybkie wykrycie zagrożenia niewypłacalności i podjęcie na czas stosownych działań naprawczych. Istotne w tym kontekście jest to, iż ocena spełnienia przesłanek niewypłacalności jest niejednokrotnie trudna i wymaga pogłębionej analizy ekonomicznej i prawnej.

Ustalenie, że spółce grozi niewypłacalność, pozwoli każdemu zarządowi na podjęcie działań mających na celu odzyskanie płynności finansowej, które mogą polegać w szczególności na:

- uzyskaniu źródła dodatkowego finansowania, w tym w szczególności na dofinansowaniu spółki przez jej współnika albo akcjonariusza;
- podjęciu negocjacji z wierzycielami spółki w celu odroczenia terminów płatności.

Ochroną spółki od konieczności zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości może być również złożenie wniosku o otwarcie jednego z postępowań restrukturyzacyj-

nych (postępowania o zatwierdzenie układu, przyspieszonego postępowania układowego, postępowania układowego lub – najbardziej kosztownego – postępowania sanacyjnego) mającego na celu przywrócenie płynności spółki, która boryka się z problemem niewypłacalności.

Można zaobserwować, że coraz więcej przedsiębiorstw decyduje się na restrukturyzację firmy zamiast ogłaszać upadłość. Dostępne nowe rozwiązania w polskim prawodawstwie, chociażby postępowanie o zatwierdzenie układu, przyczynia się do zwiększenia możliwości utrzymania się przedsiębiorstw na rynku.

5. Zakończenie

Celem tej pracy było ustalenie zależności wpływu koniunktury gospodarczej i liczby upadłości polskich przedsiębiorstw. Na podstawie przeprowadzonych badań została potwierdzona zależność pomiędzy stanem koniunktury a liczbą upadłości.

Koniunktura gospodarcza odgrywa istotną rolę w kształtowaniu liczby upadłości przedsiębiorstw. W okresach prosperity, gdy gospodarka się rozwija, firmy często odnoszą sukcesy, co sprzyja zmniejszeniu ryzyka bankructwa. W tym czasie wzrasta popyt na produkty i usługi, a to z kolei podnosi dochody przedsiębiorstw.

Natomiast w trudnych ekonomicznie czasach, takich jak recesje czy kryzysy finansowe, przedsiębiorstwa mogą napotykać trudności. Spadek popytu, wzrost kosztów produkcji i utrudniony dostęp do finansowania mogą prowadzić do wzrostu liczby upadłości. Firmy mogą borykać się z problemami płynności finansowej, co zwiększa ryzyko bankructwa zwłaszcza tych, które są już zadłużone.

Podsumowując, analiza wpływu koniunktury gospodarczej na upadłość przedsiębiorstw w Polsce rzuca światło na ważne aspekty funkcjonowania gospodarki. Z niniejszego artykułu jasno wynika, iż koniunktura gospodarcza ma znaczący wpływ na liczbę upadłości.

W warunkach dynamicznych zmian makroekonomicznych przedsiębiorstwa muszą elastycznie adaptować się do nowych realiów, jednocześnie podejmując skuteczne działania prewencyjne, mające na celu zminimalizowanie ryzyka upadłości.

Warto zauważyć, że w obliczu niestabilnych warunków makroekonomicznych przedsiębiorcy zaczęli szukać alternatywnych rozwiązań, skupiając się na restrukturyzacji zamiast na likwidacji. Dążenie do zminimalizowania szkód finansowych skłoniło wiele firm do kreatywnego dostosowania się do nowych realiów gospodarczych.

Zrozumienie tego związku jest kluczowe zarówno dla decydentów politycznych, jak i przedsiębiorców, aby mogli wspólnie kształtować środowisko gospodarcze sprzyjające stabilnemu rozwojowi biznesu w Polsce. Wartościowe jest również spostrzeżenie, że zarządzanie ryzykiem i poszukiwanie nowych, innowacyjnych rozwiązań mogą stanowić klucz do przetrwania dla wielu firm.

Reasumując, koniunktura gospodarcza ma istotny wpływ na zdolność przedsiębiorstw do przetrwania i utrzymania się na rynku. Dobre warunki gospodarcze sprzyjają stabilności firm, podczas gdy trudne czasy mogą zwiększać ryzyko upadłości z powodu różnych wyzwań finansowych.

Literatura

- Buda, A., i Jarynowski, A. (2010). *Life-time of Correlations and Its Applications*, t. 1, s. 5-21. Wydawnictwo Niezależne.
- Chłodnicka, H. (2007). Regulacje prawne procesu upadłościowego a potrzeby ich zmian. *Forum Rachunkowości*, (3).
- Encyklopedia PWN (b.d.). *Upadłość*. Pobrano z <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/upadlosc;3991509.html>
- Miernik, M. (2023, 22 lutego). *Postępowania upadłościowe i restrukturyzacyjne. Raport 2023*. MGBI. Pobrano 21 grudnia 2023 z <https://www.mgbi.pl/blog/raport-2023-mniej-upadlosci-wiecej-restrukturyzacji/>
- Stat.gov.pl. (b.d.). *Produkt krajowy brutto*. Pobrano 21 grudnia 2023 z <https://stat.gov.pl/wyszukiwarka/szukaj.html>
- Tokarski, A. (2015). Kierunki ewolucji systemu upadłościowego w Polsce. *Przedsiębiorczość – Edukacja*, (11), s. 244-260.
- Ustawa z dnia 23 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1361)

Economic Conditions and Corporate Bankruptcies in Poland in Unstable Macroeconomic Conditions

Abstract: The outbreak of the COVID-19 pandemic proved to be a challenging period for the Polish economy. The new “pandemic” reality not only led to an increase in the overall number of initiated bankruptcies and restructuring proceedings but also brought significant changes in the utilization of these procedures by Polish entrepreneurs and consumers. Many entrepreneurs were forced to close their businesses as all the restrictions imposed during the COVID-19 pandemic contributed to the loss of liquidity and insolvency of these companies, ultimately leading to bankruptcy. The aim of this part of the scientific monograph is to determine the impact of economic conditions on the number of bankruptcies among Polish enterprises. The time frame of this study covers the years 2019-2022. The author employed the following research methods: comparative analysis, observation method, Pearson correlation method, statistical analysis, tabular method, and graphical presentation of data. Based on the conducted research and literature studies, the research hypothesis formulated in this article, which states: “In conditions of economic downturn, the risk of business bankruptcy is significantly higher than in conditions of good economic conditions,” has been confirmed.

Keywords: economic conditions, business bankruptcy, Pearson’s correlation coefficient, insolvency, loss of financial liquidity